

התייחסות לנושא הדיון

שחר שלוח

מערכת אקולוגיה וסביבה

אוריאל בן חיים

ראש תחום חקלאות, סביבה
וקיימות, מרכז המועצות האזוריות

יפית כהן

המכון להנדסה חקלאית, מנהל
המחקר החקלאי – מרכז וולקני

אורי אדלר

אגרונום

ליאור טורג'מן

חוות "ירוק בעיר" – חקלאות עירונית
על גג דיזנגוף סנטר

רמי זיידנברג

אגף שימור קרקע, משרד החקלאות
ופיתוח הכפר

ליאורה שאלתיאל הרפז

מו"פ צפון, המכללה האקדמית תל-
חי

אבשלום (אבו) וילן

מזכ"ל התאחדות חקלאי ישראל

ציטוט מומלץ

שלוח ש. 2016. רב-שיח בנושא
אספקת מזון בריא ללא הגדלת
הפגיעה בסביבה. *אקולוגיה וסביבה*
7(2).

שדות חקלאיים נושקים לעיר, או שמא עיר מכרסמת בשטחים חקלאיים? | צילום: דן לזר

נושא הדיון

רב-שיח בנושא אספקת מזון בריא ללא הגדלת הפגיעה בסביבה

29 במאי, 2016

גיליון קיץ 2016 / כרך 7(2) / תזונה מקיימת

[שולחן הדיונים](#)

הקדמה: אספקת מזון בריא ללא הגדלת הפגיעה בסביבה – האם החקלאות הישראלית מוכנה לאתגר?

תפקידה העיקרי של החקלאות בישראל הוא לספק תוצרת חקלאית שתשמש בסיס לתזונה בריאה עבור כל תושבי המדינה. החקלאות בישראל, שתופסת כיום שטח בגודל של כ-400 מ"ר לכל אזור, תצטרך להמשיך ולמלא את תפקידה כמקור התזונה העיקרי לתושבי הארץ גם לנוכח התחזיות להמשך הגידול באוכלוסייה. משמעותו של הגידול הצפוי באוכלוסייה היא הגברת ייצור המזון מצד אחד והרחבת שטחי המגורים והתשתיות מצד שני. שתי המגמות הללו מתחרות ביניהן על השטחים הפתוחים, ובהם גם שטחים חקלאיים קיימים.

חקלאות היא מערכת רב-תפקודית בעלת קשרי גומלין הדוקים עם הסביבה. אנו מבקשים לבדוק כיצד תוכל החקלאות המקומית לעמוד במשימת אספקת המזון לאוכלוסייה הגדלה, ללא העמקת השפעתה הקיימת כבר עכשיו על הסביבה בהיבטים כמו מגוון ביולוגי, שמירה על שטחים פתוחים, שימור קרקע וזיהום של קרקע, אוויר ומים. אנו מעוניינים לבחון מהם הפתרונות המתאימים לחקלאות ישראלית מקיימת לאורך זמן. פתרונות אלה צריכים להתייחס לתוצרת החקלאית הנדרשת, למשאבים ההכרחיים לייצורה, ולשיטות החקלאיות העומדות בצורה הטובה ביותר בקריטריונים של חקלאות מקיימת.

בהתחשב במגבלות השטח ובתנאי הסביבה של המדינה, חלק ניכר מאספקת המזון המקומית נסמך כבר כיום על יבוא, בעיקר של גרעינים (כולל מזון לחיות משק), דגים, סוכר ושמינים. בבואנו לבחון את הדרך המיטבית לחקלאות מקיימת בישראל, אנו

מבקשים בשלב הראשון להתייחס לייצור מקומי העונה על דרישות התזונה הים תיכונית, תוך הקטנת הפגיעה בסביבה. התזונה הים תיכונית, המתאימה לתנאי גידול הדומים לאלה שקיימים בישראל, עשירה בירקות ובפרות טריים, בדגנים מלאים, בקטניות, בזרעים ובאגוזים. מקור השומן העיקרי בתזונה הים תיכונית הוא שמן זית, ומקורות החלבון הם קטניות, כמו חומס ופול, וגם דגים, יוגורט, עוף וביצים. בהתבסס על נתונים אלה, אנו מנסים לבדוק בעזרת הדיון במדור זה כיצד ניתן לספק את מרב התצרוכת של מרכיבי התזונה המפורטים לעיל, תוך הקטנת הפגיעה בסביבה במידת האפשר.

החקלאות בישראל מצויה במשבר. חקלאים רבים מתקשים להתפרנס, חסרה זרימה של כוח אדם חדש לתחום, המתיחות מול רשתות שיווק המזון בשיאה, ומיזמי תשתיות ונדל"ן נוגסים בשטחי חקלאות או מאיימים עליהם. לכך מצטרפות התמודדויות עם שינוי האקלים ועם תלות במשק מים מורכב. אך דווקא הצורך להזין את האוכלוסייה ההולכת וגדלה תוך הסתמכות על מקורות עצמיים עשוי להיות הנקודה שממנה החקלאות הישראלית, שידועה בכל העולם בחדשנותה הטכנולוגית והמדעית, תצמח ותשגשג מחדש.

חקלאות ישראל בעידן החדש – אגרואקולוגיה

אוריאל בן חיים

אש תחום חקלאות, סביבה וקיימות, מרכז המועצות האזוריות

הקדמה: אספקת מזון בריא ללא הגדלת הפגיעה בסביבה – האם החקלאות הישראלית מוכנה לאתגר?

תפקידה העיקרי של החקלאות בישראל הוא לספק תוצרת חקלאית שתשמש בסיס לתזונה בריאה עבור כל תושבי המדינה. החקלאות בישראל, שתופסת כיום שטח בגודל של כ-400 מ"ר לכל אזור, תצטרך להמשיך ולמלא את תפקידה כמקור התזונה העיקרי לתושבי הארץ גם לנוכח התחזיות להמשך הגידול באוכלוסייה. משמעותו של הגידול הצפוי באוכלוסייה היא הגברת ייצור המזון מצד אחד והרחבת שטחי המגורים והתשתיות מצד שני. שתי המגמות הללו מתחרות ביניהן על השטחים הפתוחים, ובהם גם שטחים חקלאיים קיימים.

חקלאות היא מערכת רבת-תפקודית בעלת קשרי גומלין הדוקים עם הסביבה. אנו מבקשים לבדוק כיצד תוכל החקלאות המקומית לעמוד במשימת אספקת המזון לאוכלוסייה הגדלה, ללא העמקת השפעתה הקיימת כבר עכשיו על הסביבה

בהיבטים כמו מגוון ביולוגי, שמירה על שטחים פתוחים, שימור קרקע וזיהום של קרקע, אוויר ומים. אנו מעוניינים לבחון מהם הפתרונות המתאימים לחקלאות ישראלית מקיימת לאורך זמן. פתרונות אלה צריכים להתייחס לתוצרת החקלאית הנדרשת, למשאבים ההכרחיים לייצורה, ולשיטות החקלאיות העומדות בצורה הטובה ביותר בקריטריונים של חקלאות מקיימת.

בהתחשב במגבלות השטח ובתנאי הסביבה של המדינה, חלק ניכר מאספקת המזון המקומית נסמך כבר כיום על יבוא, בעיקר של גרעינים (כולל מזון לחיות משק), דגים, סוכר ושמנים. בבואנו לבחון את הדרך המיטבית לחקלאות מקיימת בישראל, אנו מבקשים בשלב הראשון להתייחס לייצור מקומי העונה על דרישות התזונה הים תיכונית, תוך הקטנת הפגיעה בסביבה. התזונה הים תיכונית, המתאימה לתנאי גידול הדומים לאלה שקיימים בישראל, עשירה בירקות ובפרות טריים, בדגנים מלאים, בקטניות, בזרעים ובאגוזים. מקור השומן העיקרי בתזונה הים תיכונית הוא שמן זית, ומקורות החלבון הם קטניות, כמו חומס ופול, וגם דגים, יוגורט, עוף וביצים. בהתבסס על נתונים אלה, אנו מנסים לבדוק בעזרת הדיון במדור זה כיצד ניתן לספק את מרב התצרוכת של מרכיבי התזונה המפורטים לעיל, תוך הקטנת הפגיעה בסביבה במידת האפשר.

החקלאות בישראל מצויה במשבר. חקלאים רבים מתקשים להתפרנס, חסרה זרימה של כוח אדם חדש לתחום, המתיחות מול רשתות שיווק המזון בשיאה, ומיזמי תשתיות ונדל"ן נוגסים בשטחי חקלאות או מאיימים עליהם. לכך מצטרפות התמודדויות עם שינוי האקלים ועם תלות במשק מים מורכב. אך דווקא הצורך להזין את האוכלוסייה ההולכת וגדלה תוך הסתמכות על מקורות עצמיים עשוי להיות הנקודה שממנה החקלאות הישראלית, שידועה בכל העולם בחדשנותה הטכנולוגית והמדעית, תצמח ותשגשג מחדש.

פורסם במסגרת הדיון: [רב-שיח בנושא אספקת מזון בריא ללא הגדלת הפגיעה בסביבה](#)

חקלאות מדייקת – הפתרון נמצא בפרטים הקטנים

יפית כהן

המכון להנדסה חקלאית, מנהל המחקר החקלאי – מרכז וולקני

מטוס ריסוס בנגב המערבי. נוהגים של חקלאות מדייקת מסייעים בהפחתה ניכרת של שימוש בחומרי הדברה | צילום: שגיא אורן, מתוך אתר פיקיוויקי

הקדמה: אספקת מזון בריא ללא הגדלת הפגיעה בסביבה – האם החקלאות הישראלית מוכנה להתגר?

תפקידה העיקרי של החקלאות בישראל הוא לספק תוצרת חקלאית שתשמש בסיס לתזונה בריאה עבור כל תושבי המדינה. החקלאות בישראל, שתופסת כיום שטח בגודל של כ-400 מ"ר לכל אזור, תצטרך להמשיך ולמלא את תפקידה כמקור התזונה העיקרי לתושבי הארץ גם לנוכח התחזיות להמשך הגידול באוכלוסייה. משמעותו של הגידול הצפוי באוכלוסייה היא הגברת ייצור המזון מצד אחד והרחבת שטחי המגורים והתשתיות מצד שני. שתי המגמות הללו מתחרות ביניהן על השטחים הפתוחים, ובהם גם שטחים חקלאיים קיימים.

חקלאות היא מערכת רב-תפקודית בעלת קשרי גומלין הדוקים עם הסביבה. אנו מבקשים לבדוק כיצד תוכל החקלאות המקומית לעמוד במשימת אספקת המזון לאוכלוסייה הגדלה, ללא העמקת השפעתה הקיימת כבר עכשיו על הסביבה בהיבטים כמו מגוון ביולוגי, שמירה על שטחים פתוחים, שימור קרקע וזיהום של קרקע, אוויר ומים. אנו מעוניינים לבחון מהם הפתרונות המתאימים לחקלאות ישראלית מקיימת לאורך זמן. פתרונות אלה צריכים להתייחס לתוצרת החקלאית הנדרשת, למשאבים ההכרחיים לייצורה, ולשיטות החקלאיות העומדות בצורה הטובה ביותר בקריטריונים של חקלאות מקיימת.

בהתחשב במגבלות השטח ובתנאי הסביבה של המדינה, חלק ניכר מאספקת המזון המקומית נסמך כבר כיום על יבוא, בעיקר של גרעינים (כולל מזון לחיות משק), דגים, סוכר ושמינים. בבואנו לבחון את הדרך המיטבית לחקלאות מקיימת בישראל, אנו מבקשים בשלב הראשון להתייחס לייצור מקומי העונה על דרישות התזונה הים תיכונית, תוך הקטנת הפגיעה בסביבה. התזונה הים תיכונית, המתאימה לתנאי גידול הדומים לאלה שקיימים בישראל, עשירה בירקות ובפירות טריים, בדגנים מלאים, בקטניות, בזרעים ובאגוזים. מקור השומן העיקרי בתזונה הים תיכונית הוא שמן זית, ומקורות החלבון הם קטניות, כמו חומס ופול, וגם דגים, יוגורט, עוף וביצים. בהתבסס על נתונים אלה, אנו מנסים לבדוק בעזרת הדיון במדור זה כיצד ניתן לספק את מרב התוצרת של מרכיבי התזונה המפורטים לעיל, תוך הקטנת הפגיעה בסביבה במידת האפשר.

החקלאות בישראל מצויה במשבר. חקלאים רבים מתקשים להתפרנס, חסרה זרימה של כוח אדם חדש לתחום, המתיחות מול רשתות שיווק המזון בשיאה, ומיזמי תשתיות ונדל"ן נוגסים בשטחי חקלאות או מאיימים עליהם. לכך מצטרפות התמודדויות עם שינוי האקלים ועם תלות במשק מים מורכב. אך דווקא הצורך להזין את האוכלוסייה ההולכת וגדלה תוך הסתמכות על מקורות עצמיים עשוי להיות הנקודה שממנה החקלאות הישראלית, שידועה בכל העולם בחדשנותה הטכנולוגית והמדעית, תצמח ותשגשג מחדש.

פורסם במסגרת הדיון: [רב-שיח בנושא אספקת מזון בריא ללא הגדלת הפגיעה בסביבה](#)

חקלאות אורגנית תוכל לספק מזון מבלי לפגוע בסביבה

אורי אדלר
אגרונום

כרם אורגני ברמת הגולן | צילום: חדווה שנדרוביץ, מתוך אתר פיקיוויקי

הקדמה: אספקת מזון בריא ללא הגדלת הפגיעה בסביבה – האם החקלאות הישראלית מוכנה לאתגר?

תפקידה העיקרי של החקלאות בישראל הוא לספק תוצרת חקלאית שתשמש בסיס לתזונה בריאה עבור כל תושבי המדינה. החקלאות בישראל, שתופסת כיום שטח בגודל של כ-400 מ"ר לכל אזור, תצטרך להמשיך ולמלא את תפקידה כמקור התזונה העיקרי לתושבי הארץ גם לנוכח התחזיות להמשך הגידול באוכלוסייה. משמעותו של הגידול הצפוי באוכלוסייה היא הגברת ייצור המזון מצד אחד והרחבת שטחי המגורים והתשתיות מצד שני. שתי המגמות הללו מתחרות ביניהן על השטחים הפתוחים, ובהם גם שטחים חקלאיים קיימים.

חקלאות היא מערכת רבת-תפקודית בעלת קשרי גומלין הדוקים עם הסביבה. אנו מבקשים לבדוק כיצד תוכל החקלאות המקומית לעמוד במשימת אספקת המזון לאוכלוסייה הגדלה, ללא העמקת השפעתה הקיימת כבר עכשיו על הסביבה בהיבטים כמו מגוון ביולוגי, שמירה על שטחים פתוחים, שימור קרקע וזיהום של קרקע, אוויר ומים. אנו מעוניינים לבחון מהם הפתרונות המתאימים לחקלאות ישראלית מקיימת לאורך זמן. פתרונות אלה צריכים להתייחס לתוצרת החקלאית הנדרשת, למשאבים ההכרחיים לייצורה, ולשיטות החקלאיות העומדות בצורה הטובה ביותר בקריטריונים של חקלאות מקיימת.

בהתחשב במגבלות השטח ובתנאי הסביבה של המדינה, חלק ניכר מאספקת המזון המקומית נסמך כבר כיום על יבוא, בעיקר של גרעינים (כולל מזון לחיות משק), דגים, סוכר ושמן. בבואנו לבחון את הדרך המיטבית לחקלאות מקיימת בישראל, אנו מבקשים בשלב הראשון להתייחס לייצור מקומי העונה על דרישות התזונה הים תיכונית, תוך הקטנת הפגיעה בסביבה. התזונה הים תיכונית, המתאימה לתנאי גידול הדומים לאלה שקיימים בישראל, עשירה בירקות ובפירות טריים, בדגנים מלאים, בקטניות, בזרעים ובאגוזים. מקור השומן העיקרי בתזונה הים תיכונית הוא שמן זית, ומקורות החלבון הם קטניות, כמו חמוס ופול, וגם דגים, יוגורט, עוף וביצים. בהתבסס על נתונים אלה, אנו מנסים לבדוק בעזרת הדיון במדור זה כיצד ניתן לספק את מרב התצרוכת של מרכיבי התזונה המפורטים לעיל, תוך הקטנת הפגיעה בסביבה במידת האפשר.

החקלאות בישראל מצויה במשבר. חקלאים רבים מתקשים להתפרנס, חסרה זרימה של כוח אדם חדש לתחום, המתיחות מול רשתות שיווק המזון בשיאה, ומיזמי תשתיות ונדל"ן נוגסים בשטחי חקלאות או מאיימים עליהם. לכך מצטרפות התמודדויות עם שינוי האקלים ועם תלות במשק מים מורכב. אך דווקא הצורך להזין את האוכלוסייה ההולכת וגדלה תוך הסתמכות על מקורות עצמיים עשוי להיות הנקודה שממנה החקלאות הישראלית, שידועה בכל העולם כחדשנותה הטכנולוגית והמדעית, תצמח ותשגשג מחדש.

פורסם במסגרת הדיון: [רב-שיח בנושא אספקת מזון בריא ללא הגדלת הפגיעה בסביבה](#)

לצבוע בירוק את גגות העיר הלבנה

ליאור טורג'מן

חוות "ירוק בעיר" – חקלאות עירונית על גג דיזנגוף סנטר

חקלאות יצרנית על גג דיזנגוף סנטר | צילום: מנדי פאלק

הקדמה: אספקת מזון בריא ללא הגדלת הפגיעה בסביבה – האם החקלאות הישראלית מוכנה לאתגר?

תפקידה העיקרי של החקלאות בישראל הוא לספק תוצרת חקלאית שתשמש בסיס לתזונה בריאה עבור כל תושבי המדינה. החקלאות בישראל, שתופסת כיום שטח בגודל של כ-400 מ"ר לכל אזור, תצטרך להמשיך ולמלא את תפקידה כמקור התזונה העיקרי לתושבי הארץ גם לנוכח התחזיות להמשך הגידול באוכלוסייה. משמעותו של הגידול הצפוי באוכלוסייה היא הגברת ייצור המזון מצד אחד והרחבת שטחי המגורים והתשתיות מצד שני. שתי המגמות הללו מתחרות ביניהן על השטחים הפתוחים, ובהם גם שטחים חקלאיים קיימים.

חקלאות היא מערכת רב-תפקודית בעלת קשרי גומלין הדוקים עם הסביבה. אנו מבקשים לבדוק כיצד תוכל החקלאות המקומית לעמוד במשימת אספקת המזון לאוכלוסייה הגדלה, ללא העמקת השפעתה הקיימת כבר עכשיו על הסביבה בהיבטים כמו מגוון ביולוגי, שמירה על שטחים פתוחים, שימור קרקע וזיהום של קרקע, אוויר ומים. אנו מעוניינים לבחון מהם הפתרונות המתאימים לחקלאות ישראלית מקיימת לאורך זמן. פתרונות אלה צריכים להתייחס לתוצרת החקלאית הנדרשת, למשאבים ההכרחיים לייצורה, ולשיטות החקלאיות העומדות בצורה הטובה ביותר בקריטריונים של חקלאות מקיימת.

בהתחשב במגבלות השטח ובתנאי הסביבה של המדינה, חלק ניכר מאספקת המזון המקומית נסמך כבר כיום על יבוא, בעיקר של גרעינים (כולל מזון לחיות משק), דגים, סוכר ושמינים. בבואנו לבחון את הדרך המיטבית לחקלאות מקיימת בישראל, אנו מבקשים בשלב הראשון להתייחס לייצור מקומי העונה על דרישות התזונה הים תיכונית, תוך הקטנת הפגיעה בסביבה. התזונה הים תיכונית, המתאימה לתנאי גידול הדומים לאלה שקיימים בישראל, עשירה בירקות ובפירות טריים, בדגנים מלאים, בקטניות, בזרעים ובאגוזים. מקור השומן העיקרי בתזונה הים תיכונית הוא שמן זית, ומקורות החלבון הם קטניות, כמו חומס ופול, וגם דגים, יוגורט, עוף וביצים. בהתבסס על נתונים אלה, אנו מנסים לבדוק בעזרת הדיון במדור זה כיצד ניתן לספק את מרב

התצרוכת של מרכיבי התזונה המפורטים לעיל, תוך הקטנת הפגיעה בסביבה במידת האפשר.

החקלאות בישראל מצויה במשבר. חקלאים רבים מתקשים להתפרנס, חסרה זרימה של כוח אדם חדש לתחום, המתיחות מול רשתות שיווק המזון בשיאה, ומיזמי תשתיות ונדל"ן נוגסים בשטחי חקלאות או מאיימים עליהם. לכך מצטרפות התמודדויות עם שינוי האקלים ועם תלות במשק מים מורכב. אך דווקא הצורך להזין את האוכלוסייה ההולכת וגדלה תוך הסתמכות על מקורות עצמיים עשוי להיות הנקודה שממנה החקלאות הישראלית, שידועה בכל העולם בחדשנותה הטכנולוגית והמדעית, תצמח ותשגשג מחדש.

פורסם במסגרת הדיון: [רב-שיח בנושא אספקת מזון בריא ללא הגדלת הפגיעה בסביבה](#)

האם קרקעות ישראל מאפשרות ייצור מזון בהיקף הנדרש לאוכלוסייה הגדלה?

רמי זיידנברג

אגף שימור קרקע, משרד החקלאות ופיתוח הכפר

שדות בעמק יזרעאל | צילום: טל עוז, מתוך אתר פיקיוויקי

הקדמה: אספקת מזון בריא ללא הגדלת הפגיעה בסביבה – האם החקלאות הישראלית מוכנה לאתגר?

תפקידה העיקרי של החקלאות בישראל הוא לספק תוצרת חקלאית שתשמש בסיס לתזונה בריאה עבור כל תושבי המדינה. החקלאות בישראל, שתופסת כיום שטח בגודל של כ-400 מ"ר לכל אזרח, תצטרך להמשיך ולמלא את תפקידה כמקור התזונה העיקרי לתושבי הארץ גם לנוכח התחזיות להמשך הגידול באוכלוסייה. משמעותו של הגידול הצפוי באוכלוסייה היא הגברת ייצור המזון מצד אחד והרחבת שטחי המגורים והתשתיות מצד שני. שתי המגמות הללו מתחרות ביניהן על השטחים הפתוחים, ובהם גם שטחים חקלאיים קיימים.

חקלאות היא מערכת רבת-תפקודית בעלת קשרי גומלין הדוקים עם הסביבה. אנו מבקשים לבדוק כיצד תוכל החקלאות המקומית לעמוד במשימת אספקת המזון לאוכלוסייה הגדלה, ללא העמקת השפעתה הקיימת כבר עכשיו על הסביבה בהיבטים כמו מגוון ביולוגי, שמירה על שטחים פתוחים, שימור קרקע וזיהום של קרקע, אוויר ומים. אנו מעוניינים לבחון מהם

הפתרונות המתאימים לחקלאות ישראלית מקיימת לאורך זמן. פתרונות אלה צריכים להתייחס לתוצרת החקלאית הנדרשת, למשאבים ההכרחיים לייצורה, ולשיטות החקלאיות העומדות בצורה הטובה ביותר בקריטריונים של חקלאות מקיימת.

בהתחשב במגבלות השטח ובתנאי הסביבה של המדינה, חלק ניכר מאספקת המזון המקומית נסמך כבר כיום על יבוא, בעיקר של גרעינים (כולל מזון לחיות משק), דגים, סוכר ושמן. בבואנו לבחון את הדרך המיטבית לחקלאות מקיימת בישראל, אנו מבקשים בשלב הראשון להתייחס לייצור מקומי העונה על דרישות התזונה הים תיכונית, תוך הקטנת הפגיעה בסביבה. התזונה הים תיכונית, המתאימה לתנאי גידול הדומים לאלה שקיימים בישראל, עשירה בירקות ובפירות טריים, בדגנים מלאים, בקטניות, בזרעים ובאגוזים. מקור השומן העיקרי בתזונה הים תיכונית הוא שמן זית, ומקורות החלבון הם קטניות, כמו חומס ופול, וגם דגים, יוגורט, עוף וביצים. בהתבסס על נתונים אלה, אנו מנסים לבדוק בעזרת הדיון במדור זה כיצד ניתן לספק את מרב התצרוכת של מרכיבי התזונה המפורטים לעיל, תוך הקטנת הפגיעה בסביבה במידת האפשר.

החקלאות בישראל מצויה במשבר. חקלאים רבים מתקשים להתפרנס, חסרה זרימה של כוח אדם חדש לתחום, המתיחות מול רשתות שיווק המזון בשיאה, ומיזמי תשתיות ונדל"ן נוגסים בשטחי חקלאות או מאיימים עליהם. לכך מצטרפות התמודדויות עם שינוי האקלים ועם תלות במשק מים מורכב. אך דווקא הצורך להזין את האוכלוסייה ההולכת וגדלה תוך הסתמכות על מקורות עצמיים עשוי להיות הנקודה שממנה החקלאות הישראלית, שידועה בכל העולם בחדשנותה הטכנולוגית והמדעית, תצמח ותשגשג מחדש.

פורסם במסגרת הדיון: [רב-שיח בנושא אספקת מזון בריא ללא הגדלת הפגיעה בסביבה](#)

היקף החקלאות הדרוש להזנת אוכלוסיית ישראל בעתיד צפוי לפגוע במגוון הביולוגי? חקר המקרה של העגבנייה

ליאורה שאלתיאל הרפז

מז"פ צפון; המכללה האקדמית תל-חי

מרבית עגבניות המאכל מגודלות בישראל בחממות. לעומת זאת, עגבניות לתעשייה מגודלות בשטחים פתוחים, ולכן השפעה סביבתית רבה יותר (צילום: יואב לרמן) CC BY-NC-SA 2.0

הקדמה: אספקת מזון בריא ללא הגדלת הפגיעה בסביבה – האם החקלאות הישראלית מוכנה לאתגר?

תפקידה העיקרי של החקלאות בישראל הוא לספק תוצרת חקלאית שתשמש בסיס לתזונה בריאה עבור כל תושבי המדינה. החקלאות בישראל, שתופסת כיום שטח בגודל של כ-400 מ"ר לכל אזור, תצטרך להמשיך ולמלא את תפקידה כמקור התזונה העיקרי לתושבי הארץ גם לנוכח התחזיות להמשך הגידול באוכלוסייה. משמעותו של הגידול הצפוי באוכלוסייה היא הגברת ייצור המזון מצד אחד והרחבת שטחי המגורים והתשתיות מצד שני. שתי המגמות הללו מתחרות ביניהן על השטחים הפתוחים, ובהם גם שטחים חקלאיים קיימים.

חקלאות היא מערכת רב-תפקודית בעלת קשרי גומלין הדוקים עם הסביבה. אנו מבקשים לבדוק כיצד תוכל החקלאות המקומית לעמוד במשימת אספקת המזון לאוכלוסייה הגדלה, ללא העמקת השפעתה הקיימת כבר עכשיו על הסביבה בהיבטים כמו מגוון ביולוגי, שמירה על שטחים פתוחים, שימור קרקע וזיהום של קרקע, אוויר ומים. אנו מעוניינים לבחון מהם הפתרונות המתאימים לחקלאות ישראלית מקיימת לאורך זמן. פתרונות אלה צריכים להתייחס לתוצרת החקלאית הנדרשת, למשאבים ההכרחיים לייצורה, ולשיטות החקלאיות העומדות בצורה הטובה ביותר בקריטריונים של חקלאות מקיימת.

בהתחשב במגבלות השטח ובתנאי הסביבה של המדינה, חלק ניכר מאספקת המזון המקומית נסמך כבר כיום על יבוא, בעיקר של גרעינים (כולל מזון לחיות משק), דגים, סוכר ושמנים. בבואנו לבחון את הדרך המיטבית לחקלאות מקיימת בישראל, אנו מבקשים בשלב הראשון להתייחס לייצור מקומי העונה על דרישות התזונה הים תיכונית, תוך הקטנת הפגיעה בסביבה. התזונה הים תיכונית, המתאימה לתנאי גידול הדומים לאלה שקיימים בישראל, עשירה בירקות ובפירות טריים, בדגנים מלאים, בקטניות, בזרעים ובאגוזים. מקור השומן העיקרי בתזונה הים תיכונית הוא שמן זית, ומקורות החלבון הם קטניות, כמו חומס ופול, וגם דגים, יוגורט, עוף וביצים. בהתבסס על נתונים אלה, אנו מנסים לבדוק בעזרת הדיון במדור זה כיצד ניתן לספק את מרב התצרוכת של מרכיבי התזונה המפורטים לעיל, תוך הקטנת הפגיעה בסביבה במידת האפשר.

החקלאות בישראל מצויה במשבר. חקלאים רבים מתקשים להתפרנס, חסרה זרימה של כוח אדם חדש לתחום, המתיחות מול רשתות שיווק המזון בשיאה, ומיזמי תשתיות ונדל"ן נוגסים בשטחי חקלאות או מאיימים עליהם. לכך מצטרפות התמודדויות עם שינוי האקלים ועם תלות במשק מים מורכב. אך דווקא הצורך להזין את האוכלוסייה ההולכת וגדלה תוך הסתמכות על מקורות עצמיים עשוי להיות הנקודה שממנה החקלאות הישראלית, שידועה בכל העולם בחדשנותה הטכנולוגית והמדעית, תצמח ותשגשג מחדש.

פורסם במסגרת הדיון: [רב-שיח בנושא אספקת מזון בריא ללא הגדלת הפגיעה בסביבה](#)

הפרטת החקלאות מאיימת על יכולת אספקת המזון העתידית מחקלאות ישראל ללא פגיעה בסביבה

אבשלום (אבו) וילן

מזכ"ל התאחדות חקלאי ישראל

חקלאים מקיבוץ גבעת חיים חוגגים את חג העומר (צולם בין 1935 ל-1945) | צילום: אוטו גיל, באדיבות ארכיון גבעת חיים מאוחד, מתוך אתר פיקיוויקי

הקדמה: אספקת מזון בריא ללא הגדלת הפגיעה בסביבה – האם החקלאות הישראלית מוכנה לאתגר?

תפקידה העיקרי של החקלאות בישראל הוא לספק תוצרת חקלאית שתשמש בסיס לתזונה בריאה עבור כל תושבי המדינה. החקלאות בישראל, שתופסת כיום שטח בגודל של כ-400 מ"ר לכל אזור, תצטרך להמשיך ולמלא את תפקידה כמקור התזונה העיקרי לתושבי הארץ גם לנוכח התחזיות להמשך הגידול באוכלוסייה. משמעותו של הגידול הצפוי באוכלוסייה היא הגברת ייצור המזון מצד אחד והרחבת שטחי המגורים והתשתיות מצד שני. שתי המגמות הללו מתחרות ביניהן על השטחים הפתוחים, ובהם גם שטחים חקלאיים קיימים.

חקלאות היא מערכת רב-תפקודית בעלת קשרי גומלין הדוקים עם הסביבה. אנו מבקשים לבדוק כיצד תוכל החקלאות המקומית לעמוד במשימת אספקת המזון לאוכלוסייה הגדלה, ללא העמקת השפעתה הקיימת כבר עכשיו על הסביבה בהיבטים כמו מגוון ביולוגי, שמירה על שטחים פתוחים, שימור קרקע וזיהום של קרקע, אוויר ומים. אנו מעוניינים לבחון מהם הפתרונות המתאימים לחקלאות ישראלית מקיימת לאורך זמן. פתרונות אלה צריכים להתייחס לתוצרת החקלאית הנדרשת, למשאבים ההכרחיים לייצורה, ולשיטות החקלאיות העומדות בצורה הטובה ביותר בקריטריונים של חקלאות מקיימת.

בהתחשב במגבלות השטח ובתנאי הסביבה של המדינה, חלק ניכר מאספקת המזון המקומית נסמך כבר כיום על יבוא, בעיקר של גרעינים (כולל מזון לחיות משק), דגים, סוכר ושמן. בבואנו לבחון את הדרך המיטבית לחקלאות מקיימת בישראל, אנו מבקשים בשלב הראשון להתייחס לייצור מקומי העונה על דרישות התזונה הים תיכונית, תוך הקטנת הפגיעה בסביבה. התזונה הים תיכונית, המתאימה לתנאי גידול הדומים לאלה שקיימים בישראל, עשירה בירקות ובפירות טריים, בדגנים מלאים, בקטניות, בזרעים ובאגוזים. מקור השומן העיקרי בתזונה הים תיכונית הוא שמן זית, ומקורות החלבון הם קטניות, כמו חומס ופול, וגם דגים, יוגורט, עוף וביצים. בהתבסס על נתונים אלה, אנו מנסים לבדוק בעזרת הדיון במדור זה כיצד ניתן לספק את מרב התצרוכת של מרכיבי התזונה המפורטים לעיל, תוך הקטנת הפגיעה בסביבה במידת האפשר.

החקלאות בישראל מצויה במשבר. חקלאים רבים מתקשים להתפרנס, חסרה זרימה של כוח אדם חדש לתחום, המתיחות מול רשתות שיווק המזון בשיאה, ומימי תשתיות ונדל"ן נוגסים בשטחי חקלאות או מאיימים עליהם. לכך מצטרפות התמודדויות עם שינוי האקלים ועם תלות במשק מים מורכב. אך דווקא הצורך להזין את האוכלוסייה ההולכת וגדלה תוך הסתמכות על מקורות עצמיים עשוי להיות הנקודה שממנה החקלאות הישראלית, שידועה בכל העולם כחדשנותה הטכנולוגית והמדעית, תצמח ותשגשג מחדש.

פורסם במסגרת הדיון: [רב-שיח בנושא אספקת מזון בריא ללא הגדלת הפגיעה בסביבה](#)

